

Věc C-267/20

**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle článku 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

15. června 2020

Předkládající soud:

Audiencia Provincial de León (Španělsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

12. června 2020

Odvolatelky:

AB Volvo

DAF TRUCKS N. V.

Odpůrkyně:

RM

Předmět původního řízení

Odvolání podané společnostmi AB Volvo a DAF TRUCKS N. V. (dále jen „odvolatelky“), v rámci řízení o žalobě na náhradu škody způsobené jednáním v rozporu s pravidly hospodářské soutěže, proti rozsudku vydanému soudem v prvním stupni, jímž jim byla uložena povinnost zaplatit RM (dále jen „odpůrkyně“) náhradu škody.

Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Podle článku 267 SFEU žádá předkládající soud o výklad směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/104/EU ze dne 26. listopadu 2014 o určitých pravidlech upravujících žaloby o náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži, zejména jejích článků 10, 17 a 22, jakož i vlivu článku 101 SFEU a zásady efektivity na určení práva použitelného v původním řízení.

Předběžné otázky

- 1) Musí být článek 101 SFEU a zásada efektivity vykládány v tom smyslu, že brání výkladu vnitrostátní normy, podle kterého nelze uplatnit zpětně promlčecí lhůtu 5 let pro podání žaloby, kterou stanoví článek 10 směrnice, ani článek 17 o stanovení výše škody soudem, a který spojuje zpětnou působnost s datem uložení sankce, nikoli s datem podání žaloby?
- 2) Musí být článek 22 odst. 2 směrnice 2014/104/EU a pojem „zpětná působnost“ vykládán v tom smyslu, že článek 10 této směrnice je použitelný na žalobu, jako je žaloba v původním řízení, která byla sice podána po vstupu směrnice a prováděcího předpisu v platnost, nicméně týká se dřívějších skutkových okolností nebo sankcí?
- 3) Musí být při použití ustanovení jako je článek 76 zákona o ochraně hospodářské soutěže vykládán článek 17 směrnice 2014/104/EU o stanovení výše škody soudem v tom smyslu, že se jedná o procesní normu, která se použije na původní řízení, v němž byla žaloba podána po nabytí účinnosti vnitrostátního prováděcího předpisu?

Uplatňovaná ustanovení unijního práva

Článek 101 SFEU

Směrnice 2014/104: čl. 10 odst. 3, čl. 17 odst. 1, čl. 22 odst. 1 a 2 a článek 23.

Uplatňovaná ustanovení vnitrostátního práva

Směrnici 2014/104 provádí do španělského práva Real Decreto-ley 9/2017, de 26 de mayo, por el que se transponen directivas de la Unión Europea en los ámbitos financiero, mercantil y sanitario, y sobre el desplazamiento de trabajadores (královské nařízení s mocí zákona 9/2017 ze dne 26. května 2017, jímž se provádějí směrnice Evropské unie ve finanční, obchodní a zdravotní oblasti a o vysílání pracovníků. Článek 3 tohoto královského nařízení s mocí zákona mění Ley 15/2007, de 3 de julio, de Defensa de la Competencia (zákon č. 15/2007 ze dne 3. července 2007 o ochraně hospodářské soutěže), a stanoví pro podání žalob o náhradu škody promlčecí lhůtu 5 let (nový čl. 74 odst. 1 zákona o ochraně hospodářské soutěže), a upravuje v souvislosti se stanovením výše škody důkazní břemeno —jež přísluší žalobci— prostřednictvím zavedení některých odlišností, jako je vyvratitelná domněnka o způsobení škody porušením zákona kvalifikovaným jako kartel (nový čl. 76 odst. 3 zákona o ochraně hospodářské soutěže), nebo možnosti soudů stanovit vyšší škody, pokud je prokázána její existence, ale je prakticky nemožné nebo mimořádně obtížné stanovit ji přesně (nový čl. 76 odst. 2 zákona o ochraně hospodářské soutěže). Článek 4 tohoto královského nařízení s mocí zákona krom toho vkládá do Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil (zákon č. 1/2000 ze dne 7. ledna 2000, občanský

soudní řád) ustanovení týkající se přístupu k důkazním prostředkům v řízeních o náhradu škody způsobené porušením pravidel hospodářské soutěže.

První přechodné ustanovení královského nařízení s mocí zákona 9/2017 obsahuje dva odstavce. V prvním se uvádí, že ustanovení článku 3 tohoto nařízení (jímž se mění zákon o ochraně hospodářské soutěže) se nepoužije se zpětným účinkem, zatímco ve druhém odstavci se uvádí, že ustanovení článku 4 nařízení (kterým se mění občanský soudní řád) se použijí výhradně na řízení zahájená po vstupu citovaného královského nařízení s mocí zákona v platnost, což nastalo dne 27. května 2017, přičemž Španělské království nedodrželo lhůtu k provedení směrnice 2014/104.

Stručný popis skutkového stavu a původního řízení

- 1 Poté, co v průběhu let 2006 a 2007 nabyla odpůrkyně tři nákladní vozidla na základě leasingových smluv, podala dne 1. dubna 2018 následnou žalobu (follow-on action) proti odvolatelkám, které jsou výslovně označeny jako adresátky sankce uložené v rozhodnutí Komise ze dne 19. července 2016 týkajícího se řízení podle článku 101 Smlouvy o fungování Evropské unie a článku 53 Dohody o EHP (Věc AT.39824 — Nákladní vozidla) (dále jen „rozhodnutí o nákladních vozidlech“), a žádala náhradu škody způsobené jejich protisoutěžním jednáním. Konkrétně odpůrkyně žádala prostřednictvím své žaloby, aby byla odvolatelkám společně a nerozdílně uložena povinnost zaplatit jí 38 148,71 eur nebo částku, která bude považována za odpovídající, zvýšenou o zákonné úroky a náklady.
- 2 Rozhodnutí o nákladních vozidlech je datováno 19. července 2016 a bylo zveřejněno v Úředním věstníku ze dne 6. dubna 2017. Ukládá sankci největším výrobcům nákladních vozidel na trhu Evropské unie za kartelovou dohodu platnou mezi lednem 1997 a lednem 2011, kterou byl porušen článek 101 SFEU.
- 3 Odpůrkyně se ve své žalobě dovolává podpůrně, pro případ, že by směrnice 2014/104, ani předpisy, které ji provádějí do španělského práva, nebyly shledány použitelnými, obecné doktríny o mimosmluvní odpovědnosti podle článku 1 902 Código Civil (občanský zákoník) a judikatury, která ji rozvádí, u níž je promlčecí lhůta 1 rok.
- 4 Společnosti AB VOLVO a DAF TRUCKS N. V. se žalobě bránily mimo jiné namítnutím promlčení nároku na náhradu škody z důvodu uplynutí lhůty 1 roku (žaloba na určení mimosmluvní odpovědnosti).
- 5 Napadený rozsudek částečně vyhověl žalobě tím, že uložil odvolatelkám zaplacení odškodnění ve výši 15 % z pořizovací ceny vozidel. Tento rozsudek zamítá námítku promlčení nároku, kromě jiného také proto, že považuje za použitelnou promlčecí lhůtu 5 let, která byla v den podání žaloby (1. duben 2018) již vložena do čl. 74 odst. 1 zákona o ochraně hospodářské soutěže královským nařízením s mocí zákona, které provádí směrnici 2014/104. Rozsudek také uplatňuje domněnku vzniku škody, o níž se zmiňuje čl. 17 odst. 2 směrnice 2014/104,

provedený článkem 76 odst. 3 zákona o ochraně hospodářské soutěže, neboť je toho názoru, že tento zákon je na sporný případ použitelný, tím spíše s ohledem na jeho procesní povahu, neboť upravuje, kdo nese důkazní břemeno, co se škody týče.

- 6 Analogicky poté, co konstatoval mimořádnou obtížnost prokázání rozsahu škody, využil rozsudek možnosti stanovení výše škody soudem za použití čl. 76 odst. 2 zákona o ochraně hospodářské soutěže, který provádí článek 17 směrnice 2014/104, s tím, že jde o procesní ustanovení týkající se důkazního břemene.
- 7 Odvolatelky ve svém odvolání tvrdí, že směrnice 2014/104 nemůže být použita zpětně, neboť protisoutěžní praktiky sankcionované Evropskou komisí byly ukončeny dnem 18. ledna 2011 a pro účely určení neexistence zpětné účinnosti ustanovení směrnice je relevantní doba, kdy nastaly rozhodné skutečnosti. Považují naopak za použitelný režim článku 1902 občanského zákoníku, který vyžaduje, aby žalobce prokázal existenci a výši škody. Společnost DAF TRUCKS N. V. navíc trvá na tom, že nárok je promlčen, protože není použitelná promlčecí lhůta 5 let stanovená směrnicí, nýbrž lhůta jednoho roku, která se začíná počítat ode dne 19. července 2016, dne vydání tiskové zprávy o rozhodnutí o nákladních vozidlech.
- 8 Odpůrkyně s odvoláním nesouhlasí a trvá na uplatnění lhůty 5 let, přičemž na podporu se dovolává čl. 10 odst. 3 směrnice 2014/104 a článku 74 zákona o ochraně hospodářské soutěže ve světle článku 22 této směrnice a prvního přechodného ustanovení královského nařízení s mocí zákona 9/2017.

Hlavní argumenty účastnic původního řízení

- 9 Odvolatelky nesouhlasí s položením předběžné otázky, neboť nesdílejí výkladové pochybnosti, s tím, že jsou toho názoru, že směrnice není na toto řízení použitelná.
- 10 Ani odpůrkyně nesouhlasí s položením předběžné otázky, neboť podle ní je jasné, že směrnice se použije.

Stručné shrnutí odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 11 V původním řízení je zásadní určit použitelné právní předpisy ke stanovení promlčecí lhůty u žaloby na náhradu škody a použití pravidel o důkazním břemenu a soudním posouzení škody. Jde především o použití směrnice 2014/104 (jak přímé, tak nepřímé) na tento případ, přičemž panují pochybnosti o přechodném režimu.
- 12 Skutkové okolnosti, které byly základem pro podání žaloby, představující porušení článku 101 SFEU, předcházejí vstupu směrnice 2014/104 v platnost, přičemž Komise vydala rozhodnutí o nákladních vozidlech dne 19. července 2016, to znamená mezi vstupem směrnice v platnost dne 26. prosince 2014 a lhůtou pro

její provedení, která uplynula dne 27. prosince 2016 a kterou Španělsko nedodrželo, jelikož královské nařízení s mocí zákona 9/2017, jímž se směrnice provádí, vstoupilo v platnost až dne 27. května 2017.

- 13 Ve světle výše uvedeného má předkládající soud **pochybnosti o přechodném uplatňování směrnice 2014/104 a královského nařízení s mocí zákona 9/2017, předpisu provádějího směrnici**, neboť časová působnost směrnice je obecně omezena jejím článkem 22 v tom smyslu, že se při jejím provádění hmotněprávní ustanovení nepoužijí se zpětnou působností (čl. 22 odst. 1 směrnice). Nicméně všechny ostatní předpisy vnitrostátního práva provádějící směrnici, to znamená procesní normy, jsou použitelné na situace předcházející vstupu směrnice v platnost, ale pouze v kontextu žalob, které byly podány po vstupu směrnice v platnost (čl. 22 odst. 2 směrnice).
- 14 V této souvislosti se první pochybnost týká výkladu pojmu „zpětná působnost“, který používá směrnice v článku 22 a toho, zda se vztahuje k datu, kdy došlo v tomto případě k porušení pravidel hospodářské soutěže koluzními dohodami, nebo zda se mají vztahovat k datu sankce uložené Komisí nebo případně k datu podání žaloby o náhradu škody. Druhá pochybnost se týká výkladu pojmu „hmotněprávní ustanovení“ a konkrétně toho, zda promlčení a lhůta 5 let upravené v článku 10 směrnice mají tuto povahu, a proto nemohou být použity se zpětnou působností. Třetí výkladová pochybnost se obdobně týká článku 17 směrnice o možnosti stanovení výše škody odhadem a jeho charakteru „hmotněprávního ustanovení“ nebo procesní normy.
- 15 Tyto výkladové pochybnosti týkající se režimu přechodných ustanovení směrnice 2014/104 se přenášejí na režim stanovený prvním přechodným ustanovením královského nařízení s mocí zákona 9/2017, které nerespektuje rozlišování mezi hmotněprávními a procesními normami použité ve směrnici, ale rozlišuje mezi změnami zavedenými do občanského soudního řádu, které jsou použitelné na řízení zahájená po jejich vstupu v platnost, a změnami v zákoně o ochraně hospodářské soutěže, o nichž první přechodné ustanovení královského nařízení s mocí zákona 9/2017 uvádí, že „se nepoužijí se zpětnou působností“.
- 16 Pochybnosti týkající se pojmu „zpětná působnost“ ve směrnici 2014/104 se nyní přenáší na pojmy uplatněné v prováděcím předpise. Vystává otázka, zda první přechodné ustanovení královského nařízení s mocí zákona musí být vykládáno v tom smyslu, že změna ustanovení zákona o ochraně hospodářské soutěže (promlčení, důkazní břemeno a stanovení výše škody soudem) je použitelná na žaloby podané po vstupu královského nařízení s mocí zákona v platnost (27. května 2017), jako je žaloba v původním řízení, která byla podána dne 1. dubna 2018, a zda zásada efektivity podle článku 101 SFEU takový výklad vyžaduje.
- 17 Konkrétně, **co se týče promlčecí lhůty u žaloby podané v původním řízení**, směrnice 2014/104 stanovila, že všechny členské státy musí zajistit, aby promlčecí lhůta pro podání žaloby o náhradu škody způsobené nezákonným jednáním v oblasti hospodářské soutěže činila alespoň pět let, a královské nařízení s mocí zákona

9/2017 tuto minimální lhůtu stanovilo. Obecná lhůta 1 roku stanovená v článku 1968 občanského zákoníku pro žaloby na určení mimosmluvní odpovědnosti tak byla nahrazena lhůtou 5 let. S ohledem na to, že uvedené královské nařízení s mocí zákona stanoví zákaz zpětné působnosti změn vložených do zákona o ochraně hospodářské soutěže, je otázkou, co se stane s žalobami, které nebyly promlčeny při vstupu královského nařízení s mocí zákona v platnost, jako je žaloba podaná v původním řízení, a zda lze počítat s dodatečnou lhůtou do celkové doby 5 let stanovené nyní zákonem. Tato otázka je relevantní, neboť odvolatelky tvrdí, že lhůta se má počítat od zveřejnění tiskové zprávy o rozhodnutí o nákladních vozidlech (19. července 2016), takže k datu podání žaloby (1. dubna 2018) již tato lhůta jednoho roku uplynula.

- 18 Předkládající soud zdůrazňuje, že ustanovení článku 10 směrnice nejsou čistě procesní povahy a že španělský zákonodárce mohl kvalifikovat promlčecí lhůtu pro nároky na náhradu škody jako hmotněprávní normu a zahrnout ji do změny zákona o ochraně hospodářské soutěže. Dodává nicméně, že ve světle čl. 22 odst. 2 směrnice může být taková kvalifikace po vstupu směrnice 2014/104 v platnost zpochybněna, neboť se jedná o případ, kdy nárok dosud nebyl promlčen podle právní úpravy platné ke dni rozhodnutí o nákladních vozidlech.
- 19 Pokud bude přijat výklad, že jediný použitelný režim promlčení je podle občanského zákoníku, vyvstane pochybnost, zda je tento režim slučitelný s článkem 101 SFEU a se zásadou efektivity, která stanoví, že ustanovení vnitrostátního práva nesmí v praxi znemožňovat nebo činit mimořádně obtížným uplatnění práv přiznaných právním řádem Unie. V této souvislosti vyvstává také pochybnost, zda platný režim musí být vykládán v tom smyslu, že umožňuje podání žalob, které nebyly promlčeny předtím, než vstoupil prováděcí předpis v platnost, ať už prostřednictvím stanovení počátku běhu lhůty s ohledem na datum zveřejnění rozhodnutí Komise dne 6. dubna 2017 v Úředním věstníku, a nikoli na datum tiskové zprávy, nebo na základě jiných přechodných ustanovení vnitrostátního práva, které by umožňovaly slučitelnost nové lhůty s dříve platnou lhůtou a počítání běhu lhůty až do uplynutí 5 let, aniž by se tím umožnilo „obživnutí“ nároků již promlčených podle starší právní úpravy.
- 20 A konečně, co se týče **oprávnění soudů stanovit výši škody, zakotveného v článku 17 směrnice 2014/104 a v novém čl. 76 odst. 2 zákona o ochraně hospodářské soutěže**, je třeba připomenout, že v souladu s prvním přechodným ustanovením královského nařízení s mocí zákona 9/2017 nemají nové články zákona o ochraně hospodářské soutěže zpětnou působnost navzdory skutečnosti, že mnohé z nich mají spíše procesní než hmotněprávní obsah (promlčení nároku na náhradu škody, důkazní břemeno, atd.).
- 21 Obecný postup uplatnění mimosmluvní odpovědnosti platný pro uplatnění nároků na náhradu škody před změnou zákona o ochraně hospodářské soutěže vykazuje zásadní odlišnosti, zejména ve vztahu k nutnosti prokázat škodu a její výši (jakož i promlčecím lhůtám, které byly výše analyzovány). Královské nařízení s mocí zákona 9/2017 vyvolává zcela novou a důležitou otázku, která je zásadní pro

rozhodnutí v původním řízení, a sice zda odstavec 2 nového článku 76 zákona o ochraně hospodářské soutěže opravňuje soud ke stanovení výše utrpěné škody, pokud je toto stanovení ve světle dostupných informací pro žalobce mimořádně nákladné nebo obtížné. V soudních řízeních o náhradu škody způsobené porušením pravidel hospodářské soutěže zahájených po změně zákona o ochraně hospodářské soutěže by podle všeho měla být použita starší hmotněprávní úprava, jedná-li se o porušení, k nimž došlo předtím, než tato změna vstoupila v platnost.

- 22 Vzhledem k tomu, že v napadeném rozsudku již byla konstatována nezpochybnitelná obtížnost stanovení výše škody, je důležité určit, zda je směrnice 2014/104 použitelná a je tedy možné využít oprávnění soudu stanovit výši škody, která je zdá se širší, než volnost přiznaná soudům vnitrostátní judikaturou.
- 23 V této souvislosti má předkládající soud pochybnost rovněž o čistě procesní povaze článku 17 předmětné směrnice, jakož i o tom, zda normy týkající se důkazního břemene a stanovení výše škody, které mají velmi úzkou vazbu na hmotné právo, které je použitelné v této oblasti, mají být považovány za hmotněprávní nebo procesní ustanovení.
- 24 To ve světle čl. 22 odst. 2 citované směrnice opět zpochybňuje volnost španělského zákonodárce klasifikovat tyto normy pro uplatnění nároku na náhradu škody jako normy hmotného práva a začlenit je do změny zákona o ochraně hospodářské soutěže (čl. 76 odst. 2).